

Det er
Mennesker
Bak tallene

Arbeidslivsprogram

Innholdsfortegnelse

Å bygge landet for framtida	4
1. En åpen dør til arbeidslivet	5
1.1. Arbeid til alle	5
1.2. Unge i lære	7
1.3. Åpen rekrutteringskultur	8
1.4. Arbeid er nøkkelen til god integrering	9
1.5. NAV	10
1.5.1. NAV ung	12
2. Et trygt arbeidsliv	14
2.1. Arbeidsmiljøloven	14
2.2. Arbeidslivskriminalitet	15
2.3. Vern på arbeidsplassen	17
2.4. Useriøse ansettelsesforhold	18
2.5. Søndagsfri	19
2.6. Overvåkning og ytringsfrihet i arbeidshverdagen	20
2.7. Et feministisk arbeidsliv	21
2.7.1. Foreldrepermisjon	21
2.7.2. En barnehage for alle	22
2.7.3. Kvinner i lederstillinger	23
2.7.4. Ufrivillig deltid	24
2.7.5. Likelønn	24
2.8. Et inkluderende arbeidsliv	25
3. Morgendagens arbeidsliv	28
3.1. Livslang læring	28
3.2. Næringsutvikling	29
3.3. Brukerdrevet innovasjon	31
3.4. Delingsøkonomi	32
3.5. Et grønt næringsliv	34
3.5.1. Transport og infrastruktur	36
3.5.2. Energi	37
3.5.3. Land og skog	37
3.5.4. Hav og maritimt	39
3.5.5. Turisme og kultur	41
4. Rettferdig omfordeling	43
4.1. Pensjon	43

4.2.	Skatt som utjevner forskjeller	45
4.2.1.	Finansskatt.....	46
4.2.2.	En ny arveavgift	46
4.2.3.	En rettferdig skatt på bolig og eiendom	47
4.2.4.	Et grønt og solidarisk skattesystem	48

Å bygge landet for framtida

Sosialdemokratiet handler om like muligheter. Alle mennesker er like mye verdt, og alle har noe å bidra med. Grunnprinsippet om å gjøre sin plikt og kreve sin rett handler ikke bare om at alle skal bidra, men troen på at alle kan bidra. Politikken må legge til rette for alle mennesker – også i arbeidslivet.

Den norske modellen bygger på AUF og sosialdemokratiets grunnleggende ide om like muligheter for alle, om tillitt og samarbeid. De store oppgavene løser vi best sammen, og morgendagens arbeidsliv skaper vi best sammen. Trepertssamarbeidet og den norske modellen er grunnmuren i arbeidslivet, og gir oss et trygt fundament for framtida.

Trygge mennesker skaper mer. Derfor vil AUF verne om den norske modellen, basert på gjensidig tillit mellom arbeidsgiver og arbeidstaker, partene i arbeidslivet og politikerne. Trepertssamarbeidet, en sterk offentlig sektor og aktivt statlig eierskap er den norske modellen. I møte med nye utfordringer er vi helt avhengig av disse verktøyene. Morgendagens arbeidsliv vil stille stadig tøffere krav til kompetanse, omstilling og innovasjon. Vi skal møte framtida med et arbeidsliv med plass til alle, anstendig lønns og arbeidsvilkår og et sikkerhetsnett som tar oss imot om vi faller. Et arbeidsliv som ikke diskriminerer på bakgrunn av etnisitet, tro kjønn eller tilhørighet.

Et samfunn med små forskjeller mellom folk, høy grad av tillit og like muligheter skapes kun gjennom høy sysselsetting, et inkluderende arbeidsliv og et progressivt skattesystem. AUF ønsker et rettferdig skattesystem som utjevner forskjeller og fremmer en vekst som ikke ødelegger kloden eller nærmiljøet.

For AUF vil arbeid til alle være jobb nummer 1. Ikke bare fordi at det handler om statens inntekter og utgifter, men fordi at det handler om menneskers rett og frihet til å bestemme over eget liv. Det handler om menneskeverdet. Det er sosialdemokrati i praksis.

AUF tror på framtida. Vi skal sammen møte vår tids største utfordring – klimakrisa, gjennom å bygge et grønt næringsliv. Den norske modellen skal være fundamentet når vi bygger landet for framtida.

1. En åpen dør til arbeidslivet

Arbeid er nøkkelen. Både til sterke og frie individer, trygge familier og til et godt samfunn. Skal vi sikre verdiskapingen og betale for velferden i framtiden - trenger vi flest mulig i jobb. Derfor har arbeid til alle alltid vært Arbeiderpartiets viktigste sak - Martin Kolberg, 2011

Den norske velferdsmodellen bygger på prinsippet om at alle skal yte etter evne og få etter behov. Stor yrkesdeltakelse og universelle ordninger legger fundamentet for et produktivt arbeidsliv. For at alle skal kunne bidra, må arbeidslivet være inkluderende og rettferdig. Det innebærer at alle i yrkesaktiv alder har reelle muligheter til å delta i arbeidslivet, diskrimineringsfritt og under trygge arbeidsvilkår. Den norske modellen er avhengig av høy deltakelse i arbeidslivet, og skal vi lykkes med dette, er det viktig at færrest mulig står utenfor. Arbeidslivet er også en viktig arena for samfunnsdeltakelse og integrering, og bør utformes på en måte som inkluderer flest mulig fra alle deler av samfunnet.

Mange opplever å stå ufrivillig utenfor arbeidslivet, med manglende mulighet til å utnytte sine evner. Et slikt utenforskap er ikke bare tap av arbeidskraftressurser, men også en svært krevende livssituasjon for de menneskene det gjelder. Årsakene til situasjonene kan være komplekse. Enten det gjelder mennesker med nedsatt funksjonsevne, tidligere sykemeldte eller mennesker som nylig har kommet til Norge, må fokuset være på menneskene og kvalifikasjonene, ikke de eventuelle begrensningene. Gjennom kompetanseheving og økonomiske incentiver, kan vi bidra til at flere får en jobb å gå til.

Den norske velferdsstaten kommer under mer press jo flere som står uten arbeid. I et arbeidsliv i rask forandring, er det viktig at omstillinger skjer sømløst, slik at flest mulig kommer raskt i arbeid. Slik minimerer vi både presset på velferdsstaten og utnytter de menneskelige ressursene best.

1.1. Arbeid til alle

Over flere år har vi sett stor arbeidsledighet i Europa. I Norge er det spesielt noen sektorer som lett påvirkes av svingninger i verdensmarkedet. Økende arbeidsledighet må møtes med en aktiv stat, og ulike tiltak for de ulike gruppene som mister jobben.

Ett verktøy er permitteringsregelen som skal være enkel å endre i tider med stigende arbeidsledighet. AUF mener at vi må fremskynde planlagte byggeprosjekter for å øke etterspørselen og aktiviteten i arbeidsmarkedet. Forsering er et viktig verktøy i tider med lav etterspørsel og fremskynder arbeid og viktig infrastruktur Norge uansett trenger.

Det er de unge som først mister jobben når kriser rammer. Vi må ha egne tiltak rettet mot ungdomsledighet som treffer denne gruppen. Mange av de som blir arbeidsledige kan komme i jobb gjennom å fullføre videregående og gjennom studier, enten alene eller kombinert med andre tiltak. Systemet må legges opp på en måte som ikke straffer å bygge på kompetansen sin. Det må gjøres enklere å kombinere både sosialhjelp og dagpenger med å fullføre videregående og studere.

AUF vil:

- At målet i arbeidspraksis skal være varig yrkesdeltakelse, ikke kun en rask inngang til arbeidslivet.
- AUF vil at det i vanskelige tider skal være enkelt å endre og utvide permitteringsregelverket, som et virkemiddel mot arbeidsledighet
- Et rullerende permitteringsregelverk som hindrer at de med lavest ansiennitet automatisk må ut i hele permitteringsperioden
- Plugge gamle oljebrønner
- Framskynde planlagte rehabiliterings – og byggeprosjekter i perioder man trenger å øke aktiviteten i arbeidsmarkedet
- Statlig investere i infrastruktur og byggeprosjekter som gir arbeidsplasser
- Åpne for at det skal være mulig å omskolere seg på dagtid når man mottar dagpenger
- At det skal være mulig å fullføre videregående skole samtidig som man går på dagpenger
- Gjøre dagpengeregelverket enklere for sosialhjelpsmottakere til å kunne ta studiepoeng eller gå på fagskole uten å miste sin støtte.
- Opprette fagskoleplasser hvor personer med en utdanning innen petroleum kan få vridt sin utdanning mot fornybar.
- Øremerke midler til flere tiltaksplasser

- Ungdomsgarantien innføres opp til 35 år, slik at alle i aldersgruppen har rett på utdanning eller arbeid innen 3 måneder.
- Opprette 100 000 klimajobber
- Vil ha en NOU om 6-timers arbeidsdag

1.2. Unge i lære

Muligheten for å fullføre utdanning er en forutsetning for å få innpass i arbeidslivet. Flere og flere arbeidsplasser stiller høye krav til kompetanse. Unge som skal inn i fremtidens arbeidsmarked må inneha den nødvendige formelle kompetansen som næringslivet etterspør for å skape fremtidens verdier. Ungdommer som velger en fagutdanning, må derfor få muligheten til å fullføre sine utdanningsløp. AUF mener at opplæring i større grad må tilpasses enkeltmennesket. I distriktet er det viktig å tilby lærlingplasser for å sikre rekruttering til lokalt næringsliv. Slik stimulerer man til varig yrkesdeltakelse, og ikke bare en rask inngang til arbeidslivet.

Dagens ordning med VG3 i skole for de elevene som ikke får lære plass fungerer ikke optimalt, og altfor mange faller ut. AUF mener denne ordningen må endres til et tilbud om 2-årig praksisbasert yrkesopplæringstilbud i regi av skolen med sikte på fag-/svennebrev.

AUF vil:

- Stille krav til kommunene om å årlig tilby minst en lære plass per 500 innbygger, samt at fylkeskommunen aktivt skal sørge for at det ansettes lærlinger i offentlig sektor
- Kompensere bedriftene for å ta inn lærlinger som har særskilte utfordringer
- At det legges bedre til rette for ulike utdanningsløp i fagutdanningen
- At det ved offentlige anbud stilles krav om at de som får anbudet er aktive lærebedrifter og har hatt lærlinger det siste året
- At deler av kostnadene til lære plasser skal finansieres gjennom et fond som alle virksomheter innenfor de ulike bransjeområdene må bidra til
- Øke lærlingtilskuddet tilsvarende det en skoleplass koster
- At alle fylker skal ha et elev- og lærlingombud
- Innføre lærlingeråd i alle fylker etter modell fra Sør-Trøndelag

- Ha lovfestet rett til læreplass
- Overføre TAF-modellen til andre yrkesfag
- Gi folk med fagbrev retten til å ta høyere utdanning innenfor sitt kompetanseområde
- Arbeide for å heve den pedagogiske og faglige kompetansen i lærebedriften slik at lærlingens rettigheter i opplæringsloven blir ivaretatt, og kvaliteten i opplæringen styrkes
- Arbeide for å sikre erstatning ved yrkesskader/yrkessykdom for studenter og elever under praksisperioden
- Alle lærlinger skal få et lærlingbevis hvilket vil gi like fordeler som et studentbevis
- Gi økte midler til opplæringskontoret for å jobbe opp mot bedrifter med lærlingeplasser
- Koble skolen og næringslivet tidlig inn i skolen
- Sørge for at fag- og svennebrev er tilpasset dagens og fremtidens arbeidsliv.
- At det skal opprettes en egen nettside for studenter og lærlinger på vei ut i arbeidslivet
- Sikre at arbeidsrettigheter blir en del av pensum i norsk skole

1.3. Åpen rekrutteringskultur

En åpen ansettelses- og personalkultur er nødvendig for at flere inkluderes i arbeidslivet. Det må derfor jobbes med målrettede tiltak mot marginalisering. Dagens IA-avtale (inkluderende arbeidsliv) gir arbeidsgivere skreddersydde løsninger for arbeidstakere med begrenset arbeidsevne. Ved å inngå IA-avtale oppnår bedriftene et mer inkluderende arbeidsmiljø, noe som bør være et mål for alle virksomheter.

For noen utenfor arbeidslivet er diskriminering i selve ansettelsesfasen en del av barrieren, og hindrer innpass i arbeidslivet. Inkluderende utforming av stillingsannonser og jobbintervju er viktige grep for å hindre diskriminering på bakgrunn av faktorer som etnisitet. Anonyme jobbsøknader er et virkemiddel som kan anvendes. En ISF-rapport fra 2012 viser at et utenlandsk klingende navn minker sannsynligheten for å bli innkalt til jobbintervju med 25 prosent. Å anonymisere jobbsøkeren til ID-numre vil føre til økt kvalifikasjonsfokus ved utvelgelse av kandidater.

Samfunnsgevinsten ved å ansette mennesker som har stått utenfor arbeidslivet er stor. Det er behov for flere tiltak og økonomiske incentiver enn det som ligger i dagens IA-avtale. Incentivene må kunne føre til reell mulighet til arbeid. Utover omdømmebygging og det moralske ansvaret bedriftene besitter, skal det lønne seg økonomisk å ansette mennesker som har stått utenfor arbeidslivet over en lenger periode. Dette er kortsiktige virkemidler som på lengre sikt øker skatteinntektene i form av at flere mennesker får tettere tilknytning til arbeidsmarkedet. Totalt sett vil samfunnsgevinsten og skatteinntektene som oppnås kunne bli større enn tapt avgiftsinntekt.

AUF vil:

- Gi økonomiske tilskudd til bedrifter som fast ansetter mennesker som har stått utenfor arbeidslivet i mer enn ett år
- At utforming av stillingsannonser i det offentlige skal være inkluderende
- At all offentlig virksomhet går i front ved å innføre anonyme jobbsøknader
- Det arbeides for at alle virksomheter skal ha IA-avtale
- Alle i arbeidsutprøving skal få støtte på arbeidsplassen gjennom fadderordning

1.4. Arbeid er nøkkelen til god integrering

Yrkesdeltakelsen for innvandrere som kommer som flyktninger eller gjennom familiegjenforening er lav i forhold til andre grupper. Motivasjon er ofte ikke en hindring, men manglende språkferdigheter, diskriminering og liten eller ikke godkjent kompetanse. Arbeid er nøkkelen til god integrering, men en utfordring er at arbeidstillatelse ikke gis før bosetting. AUF ønsker at flere innvandrere kommer ut i arbeid raskere, men dette skal ikke gå på bekostning av arbeidstakeres rettigheter og lønnsdannelse. AUF mener lik lønn for likt arbeid er et ufravikelig prinsipp.

Det må være et mål at alle får brukt sin kompetanse i arbeidslivet, eller får muligheten til kompetanseheving for å komme seg ut i arbeidslivet. Kartlegging av kompetanse må gjøres i asylmottakene, og kommunene må ha tilstrekkelige ressurser til å gjennomføre dette på en effektiv måte. Vurdering og eventuell godkjenning av utenlandsk fagopplæring eller – utdannelse må foregå raskere enn i dag.

Norskopplæring er viktig for å komme inn i arbeidslivet. AUF vil yrkesrette og styrke retten norskopplæringen til 300 timer. Samtidig må flyktninger med opphold, som venter på bosetting, sikres mulighet til å fortsette sin opplæring. Personer som er i introduksjonsprogrammet må tillates å arbeide uten at store deler av stønaden faller bort.

God integrering av minoritetskvinner er viktig. Derfor mener AUF at det bør iverksettes skreddersydde tiltak rettet mot minoritetskvinner slik at flere kommer seg ut i arbeidslivet, blant annet at kommuner aktivt bistår med nettverk- og nettverksbygging og ordninger som MiRA-senteret får økte bevilgninger.

AUF vil:

- At det raskt kartlegges teoretisk og praktisk kompetanse, for å avdekke ferdigheter for generell studiekompetanse i asylmottakene
- Etablere korte utdanningsløp ved utdanningsinstitusjoner for norsk autorisasjon dersom eksisterende utdanning av praktiske årsaker ikke kan godkjennes
- Gi mer ressurser til NOKUTs generelle godkjenningsordning og deres arbeid med vurdering av flyktningers kompetanse
- Åpne for muligheten for bruk av praksisplasser til å dokumentere kompetanse
- At flyktninger og asylsøkere får beholde en større andel av stønaden når de arbeider ved siden av introduksjonsprogrammet
- At asylsøkere gis midlertidig arbeidstillatelse, så lenge identitet er sannsynliggjort
- Yrkesrette og styrke retten norskopplæring til 300 timer
- At man skal ha rett på norskopplæring når man går på tiltakspenger og i praksis
- At det skal være mulig å ta norskkurs på dagen selv om du er arbeidssøkende
- Øke bevilgninger til integreringstiltak for minoritetskvinner.

1.5. NAV

NAV er vårt viktigste verktøy for å hjelpe mennesker ut i jobb. Uavhengig av om du er langtidsledig, søker sosialhjelp eller er varig uføretrygdet skal NAV oppleves som et trygt sted å komme, og du skal møte ansatte som ser deg som et helt menneske. AUF tror på tillit fremfor ensidig fokus på måling og ønsker derfor å gjennomføre en

tillitsreform i NAV-systemet, der man avskaffer mange av de kvantitative målene og erstatter det med helhetlig tankegang rundt brukerne. AUF mener at tett og individuell oppfølging gir større motivasjon for å komme ut i arbeid enn kutt i stønader uten faglige begrunnelser og resultater som viser effekt.

Arbeidsavklaringspenger (AAP) er en ytelse man kan gå på i opptil fire år, mens man finner ut av arbeidsevne. Andelen som kommer i jobb etter AAP er lav. AUF mener fire år er for lang tid å bruke på å finne ut om noen kan arbeide eller ikke, og det er for lenge å sette livet sitt på vent. De NAV-ansatte som jobber med AAP har også for mange klienter til å kunne følge opp hver enkelt på en ordentlig måte. AUF mener at tiden man kan gå på AAP må kortes ned, antall klienter per saksbehandler må senkes og at ungdom skal følges opp i NAV ung selv om de går på AAP.

AUF mener det skal være rom for at også mennesker som ikke kan arbeide fullt skal få arbeide så mye de klarer. Vi ønsker at graderte trygdeytelser skal være hovedregelen. Å fokusere på muligheter og ressurser fremfor problemer, og finne gode løsninger som gjør at restarbeidsevnen blir utnyttet så godt som mulig, er et gode både for den enkelte og samfunnet.

Mange som sykemeldes kan jobbe noe med riktig tilpasning på arbeidsplassen. Fastleger, NAV og arbeidsgiver kan mange ganger samarbeide godt om å finne gode tilpasninger som gjør at den enkelte ikke trenger å være 100 % sykemeldt. AUF vil at en samtale mellom fastlege, arbeidsgiver og NAV skal være en hovedregel når man etter tre uker fremdeles er sykemeldt.

AUF har en grunnleggende tro på at alle mennesker kan og ønsker å bidra til samfunnet. AUF ønsker derfor prøveprosjekt i utvalgte kommuner, med kommunen som arbeidsgiver for alle som mottar passive ytelser og ikke er i jobb etter modell fra Frisch-senteret. På denne måten kan flere aktiveres i regi av kommunen og bidra i størst mulig grad for samfunnet, til tross for utfordringer knyttet til arbeidsevne

AUF vil:

- Gjennomføre en tillitsreform i NAV-systemet

- Fjerne "målekortet" som styringsverktøy i NAV og redusere de kvantitative målemekanismene
- At mottakere av AAP med psykisk sykdom skal ha rett og plikt til å motta behandling
- Gjennomgå sykemeldingsordningen med mål om bedre samarbeid mellom fastleger, arbeidsgiver og NAV om langtidssykemeldinger
- Senke grensen for AAP fra fire til to år og overføre frigjorte midler til NAV ung
- Sette et lavere tak for antall klienter for ansatte som jobber med AAP for å oppnå tettere oppfølging
- At du ikke mister retten til jobben din selv om du har vært sykemeldt i mer enn ett år
- At det skal være mulig å kombinere trygd og arbeid i en overgangsperiode hvor man er på vei tilbake til arbeidslivet
- At gradering skal være hovedregelen innenfor trygdeytelser
- Øke kompetansen og ressursene i de lokale NAV-kontorene for å følge opp mennesker med nedsatt funksjonsevne
- Iverksette prøveprosjekt i utvalgte kommuner med inntektssikring gjennom arbeid i regi av kommunen, etter modell fra Frischsenteret

1.5.1. NAV ung

Ungdom og unge voksne lever ofte hurtige og skiftende liv. Samtidig er unge en sårbar gruppe i arbeidslivet som kan ha vanskelig for å få innpass i arbeidsmarkedet. I denne gruppen er det avgjørende at NAV kommer raskt på banen. Unge som kommer inn i NAV-systemet skal ikke måtte vente. De skal møtes av egne konsulenter med god tid og få klienter. AUF ønsker et eget NAV ung med kortere saksbehandlingstid og tett, ukentlig oppfølging. Å få unge ut i jobb må være en prioritert oppgave ved alle NAV-kontor. Ungdom må også prioriteres til kurs og tiltaksplasser.

AUF vil:

- Innføre et eget NAV ung
- At unge under 30 år, uavhengig av ytelse, blir fulgt opp av egne konsulenter i NAV ung
- At boligveiledere som hjelper med boligsituasjonen skal være en del av NAV ung

- At unge prioriteres til tiltaksplasser
- At NAV ung kobles inn i saker gjennom barnevernet, psykiatrien og andre instanser der det er aktuelt
- Videreføre NAV i skolen og ha gode koblinger mellom NAV i skolen og NAV ung
- Aktivitet skal være hovedregelen for alle sosialhjelpsmottakere under 30 år. Å fullføre videregående skole skal være prioritert for denne gruppen

2. Et trygt arbeidsliv

«Vår oppgave som politikere er å bygge trygge dansegulv, slik at enkeltmenneskene kan få danse sine egne liv» - Tage Erlander

Det norske arbeidslivet bygger på små forskjeller, samarbeid og tillit. På arbeidsplassen har vi korte avstander, flate strukturer og små forskjeller mellom arbeidstaker og arbeidsgiver. Denne organiseringen skaper god kommunikasjon og gir raske og effektive beslutningsprosesser. Hverdagen og virkeligheten på gulvet overføres raskt til skrivebordet til sjefen, noe som skaper et innovativt og omstillingsdyktig arbeidsliv.

AUF mener at høy tillit mellom mennesker, både på jobb og sosialt, er limet i den norske modellen. Trygge mennesker skaper mer. Noe av vårt fremste konkurransefortrinn er den norske arbeidstakerens trygghet i arbeidslivet til å tørre å tenke nytt og tørre å feile. Mennesker som frykter for arbeidsplassen sin skaper mindre. AUF ønsker et innovativt, omstillingsdyktig og sterkt arbeidsliv, og den norske modellen og tilliten på arbeidsplassen er helt avgjørende for å sikre dette i fremtiden.

2.1. Arbeidsmiljøloven

Arbeidsmiljøloven er fundamentet for å sikre et godt arbeidsmiljø som gir trygghet mot fysiske og psykiske skadevirkninger, og gir trygge ansettelsesforhold. Loven skal være en vernelov, samt at den skal legge til rette for partssamarbeid. Arbeidstakernes ansettelsesvern, reelle medbestemmelser, forutsigbarhet for egen hverdag og varslingsmuligheter på arbeidsplassene skal ivaretas gjennom loven. En lov med så stor betydning for samfunnet skal baseres på kunnskap, forskning og fakta.

AUF mener at arbeidsmiljøloven må revideres og utvikles i takt med morgendagens utfordringer og muligheter. Forutsigbarhet og trygghet for arbeidstaker skal være grunnleggende prinsipper i en ny og opprustet arbeidsmiljølov. Faste ansettelser skal være hovedregelen og bruk av midlertidighet skal begrenses. Midlertidige stillinger fører ikke til flere arbeidsplasser, men kun til at flere mennesker jobber midlertidig.

Kollektivsøksmålsrett er et viktig tiltak for å motvirke sosial dumping og sikre likebehandling av lønns- og arbeidsvilkår for innleide arbeidstakere. En innføring av dette vil bety et fremskritt i kampen mot sosial dumping.

AUF vil:

- At faste ansettelse fortsatt skal være hovedregelen i arbeidslivet
- Innføre kollektiv søksmålsrett for å stanse ulovlig bruk av vikarer og midlertidige ansatte
- Arbeide for at bestemmelsene i arbeidsmiljøloven som omhandler varsling må tydeliggjøres og følges opp, slik at varsler blir ivaretatt
- At arbeidet med et inkluderende arbeidsliv bedres, herunder IA-avtalen.
- Arbeidsmiljøloven bør gjennomgås og styrkes for morgendagens utfordringer
- Arbeide for at alle som er ansatte i bemanningsselskaper skal omfattes av garantilønn mellom oppdrag
- At alle oljearbeidere på norsk sokkel skal komme inn under arbeidsmiljøloven
- At tjenestemannsloven skal fortsatt sikre et sterkt stillingsvern for statlig tjenestemenn og legge til rette for gode omstillingsprosesser i staten
- Begrense statens adgang til midlertidig ansettelse gjennom en skjerping av tjenestemannsloven
- At alle ansatte i bemanningsbyrå skal vikariere for en konkret ansatt ved innleie, og skal ikke ha lavere lønn enn den ansatte

2.2. Arbeidslivskriminalitet

Kampen mot sosial dumping og for likeverdige vilkår for alle som arbeider i Norge er en av de viktigste innen norsk arbeidsliv. AUF vil kjempe mot useriøse aktører som bedriver arbeidslivskriminalitet og sosial dumping.

Lov om allmenngjøring av tariffavtaler er et viktig verktøy for å sikre at utenlandske arbeidstakere har et minimum av rettigheter når de jobber i Norge. Flere av myndighetenes virkemidler mot sosial dumping forutsetter at tariffavtaler er allmenngjort. AUF vil arbeide for at dokumentasjonskravet i allmenngjøringsloven blir tatt bort, slik at loven lar seg bruke av fagbevegelsen som et viktig virkemiddel i kampen mot sosial dumping.

Arbeidsinnvandring har tilført sårt tiltrengt arbeidskraft til norsk bedrifter, men har også ført til lavere lønnsvekst, lavere produktivitet og økte lønnsforskjeller i deler av det norske arbeidslivet. Et mottrekk mot denne utviklingen er å styrke og håndheve norsk lov, styrke samarbeidet mellom statlige institusjoner og skape bevissthet rundt problemstillinger knyttet til offentlige innkjøp.

Vi ser at arbeidstilsynet ikke har tilstrekkelig kapasitet per dags dato til å avsløre alle tilfeller av sosial dumping og annen arbeidslivskriminalitet. Derfor mener AUF at arbeidstilsynet må styrkes og gis tilstrekkelige verktøyer og muligheter for å sikre et trygt anstendig arbeidsliv.

AUF vil:

- At dokumentasjonskravet i allmenngjøringsloven forenkles
- Arbeide for at kontraktskjeden reduseres til et minimum av underleverandører
- Innsynsrett og solidaransvar utvides til å gjelde, uavhengig av allmenngjøring
- Kjempe mot at enkeltmannsforetak kun blir brukt for å skjule eller fraskrive oppdragsgiver ansvar
- Skjerpe kontrollen mot konkursryttere og norskregistrerte utenlandske foretak
- Det innføres autorisasjonsordning for vikarbyråer med krav om kapital og bankgarantier for å dekke skatt og lønnskrav ved eventuelle konkurser
- Ha krav ved offentlige anbud om andel faste ansatte og krav om bruk av lærlinger etter DIFIs seriøsitetskrav
- At ordningen med ID-kort videreføres til alle bransjer der tariffavtalene er allmenngjort
- At det opprettes flere senter mot arbeidslivskriminalitet som er underlagt politiet
- At bedrifter som bidrar til sosial dumping må ilegges strengere straff
- Arbeidstilsynet gis hjemmel til å gripe inn der det oppdages vesentlig dårligere lønns- og arbeidsvilkår enn tariffen for området tilsier
- Arbeidstilsynet må styrkes og tilhørende kontrollorganer må styrkes vesentlig med flere årsverk

- At det skal finnes opp til flere enheter mot arbeidslivskriminalitet i hvert politidistrikt

2.3. Vern på arbeidsplassen

Større fokus på helse, miljø og sikkerhet på arbeidsplassen, er noe AUF anser som særdeles viktig. Dette er viktig for å ivareta arbeidstagerens sikkerhet, trivsel, fysiske og psykiske helse og et godt arbeidsmiljø.

For å få til dette kreves det god innsats i alle ledd i virksomheten, og kanskje særlig hos ledere på alle nivå. I dag er det krav om at alle arbeidsgivere har gjennomført opplæring i HMS, men det finnes ikke et krav på opplæringens lengde, og mange har kun hatt kurs på ned mot to timer. AUF synes dette er for lite, og ønsker å sette et krav om at alle ledere har opplæring på samme nivå som verneombud og medlemmer av arbeidsmiljøutvalg.

AUF mener at alle bedrifter med mer enn fem ansatte skal ha et verneombud. Verneombud har en rekke rettigheter, blant annet rett til å stanse pågående arbeid. Derfor mener AUF at alle bransjer skal ha regionale verneombud, som skal bistå verneombud på arbeidsplassen, og brukes som varslingsinstans.

I dag kreves det at alle virksomheter med mer enn 50 ansatte, samt alle med mer enn 20 dersom en av partene krever det, oppretter arbeidsmiljøutvalg (AMU). De fleste virksomheter har mye mindre enn 50 ansatte, noe som betyr at mange bedrifter i dag ikke har AMU, og dermed også et mindre fokus på arbeidsmiljøloven. AUF mener at alle bedrifter med mer enn 20 ansatte skal ha et arbeidsmiljøutvalg.

AUF vil:

- Alle virksomheter med mer enn fem ansatte skal ha et verneombud
- Styrke verneombudsrollen
- At alle store bransjer skal ha et regionalt verneombud
- Arbeide for en arbeidslivsreform hvor fordeling, miljømessige, sosiale og økonomiske standarder er likeverdige

- Arbeide for en lovfesting av bedriftshelsetjenesten for alle arbeidstakere, og at bedriftshelsetjenestens rolle i virksomhetenes forebyggende arbeid styrkes
- At det innføres krav om 40 timers HMS-kurs for alle i lederstillinger
- At alle bedrifter med mer enn 20 ansatte skal opprette et arbeidsmiljøutvalg
- Slitasjeskader, både fysiske og psykiske, som er arbeidsrelatert skal regnes som yrkesskade, og dermed gi rett til yrkesskadeerstatning
- Arbeide for at verneombud og hovedverneombud gis bedre vilkår for å utføre sitt arbeid

2.4. Useriøse ansettelsesforhold

AUF mener at fremtidens arbeidsliv må skapes på arbeidstakernes og felleskapets premisser, slik at ikke lavere lønn og pensjon brukes som et konkurransefortrinn.

Selskaper som Uber og andre som driver med tjenesteforvaltning er eksempler på selskaper som får konkurransefortrinn i markedet ved å omgå norsk regelverk og lovpålagte plikter. Uber er registrert i skatteparadis og fraskriver seg arbeidsgiveransvar ved at de ikke ansetter sine sjåfører eller stiller krav til vandel eller løyver ved kjøring. AUF mener at selskaper som er registrert i utlandet og fraskriver seg arbeidsgiveransvar, ikke betaler skatt, eller på andre måter omgår lovverket for å gi seg selv et konkurransefortrinn, skal underlegges gjeldende lovverk gjennom innstramning eller i siste instans forbys ved lov. AUF mener at det organiserte arbeidslivet med felles spilleregler for alle er helt avgjørende for å sikre norsk omstillingsevne og konkurransekraft i møte med morgendagens utfordringer.

Et viktig prinsipp i Norge er at alt arbeid skal lønnes. Dette gjelder også for opplæring. Alle ansatte skal ha mulighet til en så forutsigbar og stabil arbeidssituasjon som mulig med et klart definert arbeidstaker – arbeidsgiverforhold. Den senere tids utvikling i samfunnet har gitt oss flere tjenester og andre utfordringer i arbeidslivet enn tidligere. Løse tilsetninger og lite regulerte arbeidsforhold blir dessverre vanligere. AUF vil at stillinger som trainee, og andre lignende ordninger, skal defineres som opplæring og derfor lønnes. Det finnes utfordringer i trainee-ordningen knyttet til kvalitetssikringen av læringsutbytte og vern mot utnytting av den enkelte. Bedrifter som skal benytte seg av en trainee skal ansette personen slik at ansvarsforholdet klargjøres. Ved avslutning

av ansettelsesforholdet har den ansatte krav på sluttattest slik som øvrige arbeidstakere.

AUF mener Au pair-ordningen er vanskelig å forsvare etter flere forsøk på tiltak for å rydde opp i Au pair-bransjen uten hell. AUF krever at Au pair- ordningen avskaffes og at man gir dem status som arbeidstakere med ryddige lønnsvilkår, arbeidsforhold og rettigheter.

Utbredelsen av faste ansettelser uten garantilønn (null-timers kontrakter) er et problem for arbeidstakere. Det er ikke mulig å planlegge fremtiden for den enkelte og månedslønnen kan variere fra full til null lønn uten videre varsel. Slike ordninger begrenser den enkelte arbeidstakers frihet og gagnar kun arbeidsgiver. AUF mener dette typen ansettelser i praksis er å regne som en rekke midlertidige ansettelser etter hverandre. Ordningen kan dessuten regnes som en form for statlig finansiering siden ansatte ikke har krav på lønn ved avsluttet oppdrag og vedkommende i stedet får penger fra det offentlige allerede ved første dag under en permittering.

AUF vil:

- At alle selskaper som opererer i Norge skal følge norsk lov, uavhengig av hvor de er registrert
- At alle selskaper som driver med tjenesteforvaltning skal registreres hos Skatteetaten
- At Uber, og tilsvarende transporttjenester, skal registreres som et taxiselskap i Norge og underlegges samme regelverk, samt ha ordna ansettelsesforhold
- All opplæring i bedrift i Norge skal være lønnet
- Tydelige arbeidsgiver – arbeidstakerforhold skal være gjennomgående
- Trainee skal regnes som ansatt, og få samme rettigheter som en ansatt ved bedriften
- avskaffe Au pair-ordningen

2.5. Søndagsfri

Søndagen som felles fridag er under konstant angrep fra høyresiden. For AUF er det viktig at hovedregelen skal være søndagsfri. Med innføring av søndagsåpne butikker

vil over 350 000 personer sysselsatt innen varehandelen i Norge i dag bli berørt, i tillegg til andre servicenæringer som også må holde åpent i kjøpesentrenes åpningstid. Rapporter fra ulike forskningsinstitusjoner vi ser at årlig omsetning ikke vil øke i særlig grad, og vil konsentrere handelen til de store handelssentrene. AUF mener dette er dårlig familiepolitikk, miljøpolitikk, næringspolitikk og arbeidslivspolitik.

Dagens regelverk må håndheves bedre, og man må sikre at reglene blir fulgt. AUF ønsker å beholde søndagen som felles fridag for flest mulig arbeidstakere, og at dagens regelverk må skjerpes og klargjøres.

AUF vil:

- At regelverket for søndagsåpne butikker må skjerpes inn og at man må følge opp lovbrudd bedre
- Sterkere sanksjoner mot de som bryter lovverket
- At øvrig regelverk for søndagsåpne butikker må klargjøres og håndheves.
- At dagligvarebutikker på mindre enn 100kvm kan ha søndagsåpent så lenge det søkes
- At det er butikkenes ordinære areal som skal legges til grunn, og at det ikke skal være mulig å verken ha eget miniutsalg tilknyttet ordinært butikkareal eller stenge av deler av ordinært areal
- At alle som jobber i varehandelen skal ha krav på kvelds- og helgetillegg, uavhengig av antall timer man jobber
- At tettsteder hvor turisme er en sentral næring, helårlig eller sesongbasert, skal kunne få dispensasjon til å holde søndagsåpent. Kriteriene for når det innvilges dispensasjon må tydeliggjøres. Det skal ikke være anledning til å gi dispensasjon til handlegater, kjøpesentre og lignende i store byer

2.6. Overvåkning og ytringsfrihet i arbeidshverdagen

AUF står for et åpent og demokratisk samfunns- og arbeidsliv, der vern av personlig integritet er en grunnleggende verdi. Den økende bruken av overvåking av den enkelte arbeidstaker, utfordrer personvernet. AUF vil arbeide for en bedre samordning av tiltak rettet mot kontroll og overvåking, og for et tydelig skille mellom jobb og privatliv. AUF mener dagens regelverk er godt nok, men eksempler viser at enkelte arbeidsgivere bryter reglene for overvåking.

For AUF er det viktig at man uansett hvilken stilling man har, har ytringsfrihet på lik linje med alle andre innbyggere, dette gjelder selvfølgelig ikke taushetsbelagt informasjon. Vi vil alltid være en forkjemper for befolkningens rett til å ytre sine meninger, uavhengig av hvor de er ansatt. Tilsatte har likevel et ansvar for at ytringene ikke er i strid med deres yrkesetiske forpliktelser.

AUF vil:

- At datatilsynet, i samarbeid med partene i arbeidslivet, arbeider for et bedre kunnskapsgrunnlag blant arbeidsgivere, tillitsvalgte og verneombud med hensyn på personvern
- Brudd på personvernet skal straffes strengt

2.7. Et feministisk arbeidsliv

AUF ønsker et feministisk arbeidsliv hvor alle kjønn har like muligheter. Norge regnes som et av verdens mest likestilte land, men fremdeles er det store forskjeller mellom kvinner og menn når det gjelder arbeid, lønn og pensjon. Norge har et kjønnsdelte arbeidsmarked. Omsorgsykker som helsefagarbeider og sykepleier, er yrker som domineres av kvinner, mens yrker som tømrer og ingeniør, domineres av menn. AUF mener dette er en sementering av kjønnsmonster som verken gagnar samfunnet eller arbeidsplassene. Det er viktig at bransjene, skolene og opplæringskontorene i større grad er bevisst på og fremhever fordeler av at begge kjønn er representert på arbeidsplassen, i ledelsen og i beslutningsprosessene.

AUF vil:

- At radikal kvotering skal brukes som verktøy, både i videregående yrkesfaglig utdanning og høyere utdanning, for at kjønnsmonsteret i morgendagens arbeidsliv skal være mer blandet enn i dag
- Ha kjønnsnøytrale titler på alle yrker

2.7.1. Foreldrepermisjon

AUF mener at begge foreldre er like viktige omsorgspersoner i barnets liv. Gjennomgående tar mødre mer ansvar for omsorg av barn enn fedre, for eksempel ved

at de er mer hjemme med sykt barn. Samtidig har innføringen av pappaperm på 90-tallet, ført til at flere fedre tar ut permisjon.

Finansieringen av foreldrepermisjonen blir hovedsakelig gjennomført av bedriftene. AUF mener at staten skal ta en større del av regningen, for å sikre mer likestilling i arbeidslivet der kvinner allerede er utsatt til fordel for menn.

For at begge foreldre skal ha lik rett til tid med barnet sitt, og at barnet skal ha foreldrene like mye til stede fra begynnelsen, ønsker vi å gå inn for en todeling av foreldrepermisjonen. Mor vil utenom den todelte permisjonen ha rett til tre ekstra uker permisjon før fødsel og seks uker etter fødsel.

AUF vil:

- At foreldrepermisjonen todeles med en del til hver av foreldrene
- At ni uker forbeholdt mor i forbindelse med fødsel beholdes og ikke regnes med i den todelte foreldrepermisjonen
- At staten skal finansiere store deler av foreldrepermisjonen
- Innføre minsteytelse for foreldrepenger tilsvarende 2G i tråd med Skjeieutvalgets anbefaling

2.7.2. En barnehage for alle

Kontantstøtte gis til foreldre som velger å ikke benytte seg av barnehagetilbudet. Gruppen som i dag mottar kontantstøtte er langt mer homogen enn hva tilfellet var da den ble innført, og en rekke studier viser at kontantstøtte holder kvinner utenfor arbeidslivet og at innvandrerkvinner har langt vanskeligere for å bli integrert når slike ordninger oppmuntrer til å bli hjemmeværende. Kontantstøtten brukes i dag i stor grad av familier som venter i barnehagekø. AUF ønsker å avvikle kontantstøtten og innføre rullerende barnehageopptak.

AUF mener at barnehage er en av de viktigste arenaene for å lære språk og sosialisering, det er et politisk mål å ha flest mulig barn i barnehage. Dette er viktig for barnets utvikling og i integreringshenseende.

For at alle femåringene i landet skal delta i sosialiseringsarenaer før skolestart ønsker AUF å innføre obligatorisk barnehage for barn i det siste året før skolestart.

AUF vil:

- Fjerne kontantstøtteloven

- Innføre gratis barnehage fra året barnet fyller fem, og på sikt gjøre barnehage gratis for alle norske barn, inkludert barn som venter på svar på asylsøknad
- Innføre obligatorisk barnehage for femåringer
- Innføre rullerende barnehageopptak.

2.7.3. Kvinner i lederstillinger

Norge har en lavere andel kvinnelige ledere enn USA, Canada og Storbritannia. I næringslivet og forsvaret er kvinneandelen i lederstillinger henholdsvis 13 og 4 prosent. Norge står ovenfor strukturelle utfordringer som ikke kan løses med holdningsarbeid og moralske pekefinger.

Flere studier viser at kvinners lederambisjoner er på nivå med menns, men de samme studiene peker også på skjevfordelingen av kjønn i lederposisjoner. Dette reiser behov for ytterligere tiltak for å sikre likestilling på områder i samfunnet hvor likestillingen uteblir - det krever evne til å styre, og det krever at AUF slår et slag for statsfeminismen.

AUF mener at loven om 40 % representasjon av begge kjønn i allmenne aksjeselskaper (ASA) har fungert etter sin hensikt, og mener at samme ordning må implementeres for aksjeselskap (AS) i arbeidet med å øke likestillingen i næringslivet. Økt statlig styring og krav til ansettelser har vært nøkkelen til økt likestilling i Norge, ikke hinderet.

AUF vil:

- Ha samme kvoteringsordning for aksjeselskap som allmenne aksjeselskap når de har en viss omsetning.
- Ledergrupper i selskapene der staten har eierandel, direktorater og statsetater skal bestå av 40 prosent av begge kjønn
- Gjøre systematisk rekruttering av kvinnelige mellomledere til en del av det statlige personalarbeidet
- At den til enhver tid sittende regjering skal holde en årlig redegjørelse for Stortinget om status i arbeidet med å fremme likestilling og mangfold i alle sektorer. Andelen kvinnelige toppledere i virksomhetene departementet har ansvaret for, skal inngå i redegjørelsen.

2.7.4. Ufrivillig deltid

Deltid er i aller høyeste grad en likestillingsutfordring i Norge, ettersom det er flest kvinner som jobber deltid. Tallene viser også at småbarnsmødre utgjør en stor del av denne statistikken - mødre med barn fra 0-5 år utgjør 36% av alle kvinner som jobber deltid.

AUF mener den norske modellen – trepartssamarbeidet, er nøkkelen til å løse deltidsutfordringen. Det er i fagbevegelsen og næringslivet man vet best hvor skoen trykker, og et produktivt, inkluderende og mangfoldig arbeidsliv er avhengig av at dette samarbeidet styrkes.

AUF vil:

- Styrke trepartssamarbeidet for likestilling i arbeidslivet, blant annet gjennom årlige midler over statsbudsjettet til prosjekter etter modell av den tidligere satsingen mot ufrivillig deltid
- At alle offentlige etater, fylkeskommuner og kommuner vedtar egne handlingsplaner for å motarbeide ufrivillig deltid
- At bedrifter med mer enn 25 ansatte årlig skal rapportere om arbeidet mot ufrivillig deltid
- At alle bemanningsbyråer rutinemessig skal gjennomgå av et uavhengig tilsyn for å få rede på omfanget av ufrivillig deltid
- Arbeidstakere som har arbeidet utover fastsatt arbeidstid de siste seks måneder, har rett til stilling som tilsvarer faktisk arbeidstid i denne perioden
- Vikarer skal som hovedregel være ansatt i bedriften

2.7.5. Likelønn

Kvinner tjener i gjennomsnitt 85% av det menn tjener. AUF mener det er et politisk mål å tette lønnsgapet. Bakgrunnen for lønnsforskjellene handler både om hvilke yrker og bransjer som verdsettes og at måten vi forhandler lønn på i Norge opprettholder lønnsgapet. Likelønn handler ikke lenger bare om at begge kjønn skal få lik lønn for likt arbeid, men om lik lønn mellom sammenlignbare yrker med lik utdanningsvarighet. Særlig kvinneorienterte yrker i offentlig sektor med 3-4 års høgskoleutdanning rammes av verdidiskrimineringen - her tjener kvinner 80 % av det

menn tjener. AUF som feministisk organisasjon gir aldri opp kampen for likelønn og retten til heltid.

AUF vil

- At partene i arbeidslivet fortsatt skal forhandle lønn
- Ha en opptrappingsplan på 10 år hvor kvinnedominerte yrkesgrupper med lav lønn sammenlignet med grupper med like lang utdanning, får et lønnsløft på 15% utover vanlige oppgjør
- At det gis en likelønnsrett som målrettes til kvinnedominerte yrker i offentlig sektor
- Systematisk øke lønnen i helsefagene
- Jobbe for full likestilling av skift og turnus

2.8. Et inkluderende arbeidsliv

For at flest mulig skal kunne stå i arbeidslivet, må alle ha mulighet til å delta på lik linje under like vilkår. Inkludering skal være et overordnet mål for alle virksomheter. Ved ulike former for tilrettelegging tilpasset ulike behov, vil flere kunne bidra med sin kompetanse og arbeidskraft. Universell utforming og tilrettelegging bidrar til økt tilgjengelighet. Universell utforming skal ikke bare være gjeldene på alle arbeidsplasser, men i hele samfunnet. Personer med nedsatt funksjonsevne skal ikke møte hindringer på grunn av manglende universell utforming til eller fra arbeidsplassen.

Ved funksjonshemming må tiltak og tjenester veie opp for nedsettelsen. Brukerstyrt personlig assistanse (BPA) er et av tiltak som bidrar til tilrettelagt bistand. Gjennom BPA får funksjonshemmede bistand til praktiske funksjoner i dagliglivet, som å komme seg til arbeidsplassen. Per dags dato er BPA lovfestet som en individuell rettighet, men likevel begrenset til de som har størst behov. Stort behov defineres per i dag som 32 timer per uke. AUF ønsker å utvide retten, slik at flere får rett til å benytte seg av ordningen.

I et inkluderende arbeidsliv vil arbeidstakerne kunne være seg selv og sikret mot diskriminering. For å sørge for at kulturen og rutinene på arbeidsplassen er inkluderende for alle, kan arbeidsgiver ta bevisste grep for å sikre diskrimineringsvern.

Mennesker som bryter med normene for kjønn og seksualitet må kunne være åpne på sin arbeidsplass. Arbeidsgivere har ansvar for å jobbe for et inkluderende og likestilt arbeidsmiljø, hvor alle blir behandlet på like vilkår uavhengig av seksuell orientering og identitet. All offentlig virksomhet skal ha mangfolds- og inkluderingsplaner som gjennomgås etter en viss tidsperiode for å identifisere nye utfordringer og tiltak. Personer som bryter med normene for kjønn og seksualitet skal være inkludert i disse planene.

AUF ønsker å skape gode incentivbaserte ordninger som fremmer likestilling, mangfold og inkludering i arbeidslivet. Etter modell fra Miljøfyrtårn-sertifiseringen ønsker AUF å utvikle en rekke likestillings og mangfolds krav som bedrifter kan oppfylle for å sertifiseres hos likestillings og diskrimineringsombudet for å bli et «likestillingsfyrtårn».

AUF vil:

- At universell utforming skal være gjeldende i hele samfunnet
- At arbeidsopplæring tilpasses den enkeltes evner og behov
- Opprette flere tiltaksplasser for personer med nedsatt funksjonsevne
- At hjelpemidler til arbeid blir bevart som en rettighet i folketrygden
- Utvide retten til brukerstyrt personlig assistanse til å også gjelde personer med assistentbehov på mindre enn 25 timer per uke
- At all offentlig virksomhet skal ha mangfolds- og inkluderingsplaner
- At funksjonsassistanse i arbeid må bli en lovfestet rettighet og ha overslagsbevilgning
- At de som har behov for det skal sikres transport til og fra arbeid
- At aktivitets- og rapporteringsplikten utvides og følges opp tettere for å få arbeidsgivere til å ta ansvar for en ikke-diskriminerende praksis for personer med funksjonsnedsettelse
- At mennesker som bryter med normene for kjønn og seksualitet skal være inkludert i alle mangfolds- og inkluderingsplaner, og at det legges spesiell vekt på arbeidet mot seksuell trakassering
- At kunnskap om blant annet seksuell trakassering og likestillingsloven skal være en del av opplæring for sjefer, tillitsvalgte og verneombud

- Innføre en incentivmodell lik «miljøfyrtårn» - ordningen for likestilling og inkludering i norske bedrifter
- At det skal utarbeides en sysselsettingsplan for å få flere funksjonshemmede ut i arbeid.
- At det skal tas i bruk sterkere virkemidler for å nå målsettingen om at 5% av ansatte i offentlig sektor skal være personer med redusert funksjonsevne.

3. Morgendagens arbeidsliv

*Ofte virker det som at en del tror at Norges største ressurs er oljen. Eller at Norges største rikdom er i oljefondet. Det stemmer ikke. Norges største ressurs er menneskene.. Vi er en del av den basen av kunnskap, ressurser og talenter som Norge har. Og uten at vi bruker vår vilje, vår drivkraft og de sterke kreftene som finnes i våre drømmer og visjoner, vil Norge stagnere.
- Hadia Tajik, 2007.*

Den norske modellen har gitt trygghet og skapt muligheter for vanlige folk i generasjoner. Norges fremste konkurransefortrinn har vært vår evne til omstilling, innovasjon og et effektivt arbeidsliv, i konkurranse med lavkostnadsland. Vi må fortsette å konkurrere på kompetanse og kvalitet, og ikke på bekostning av et anstendig lønnsnivå.

Norge er et verdiskapende land med en stolt historie og med solide og tradisjonsrike næringer. Norges næringsliv er i verdenstoppen på flere områder, blant annet innen marin og maritim sektor og miljøteknologi. Noe som er et resultat av blant annet offentlig eierskap, god lønnsdannelse og riktige rammevilkår for næringslivet.

3.1. Livslang læring

Arbeidslivet er i stadig endring. Gjennom en enda raskere teknologiutvikling, automatisering og robotisering av arbeidslivet vil behovet for ufaglært arbeidskraft synke drastisk i årene som kommer. Morgendagens arbeidsliv vil stille tøffere krav til kompetanse og utdanning.

Voksenopplæring er en rett for de over 25 år. AUF vil utvide denne retten og senke den til 21 år, slik at ingen faller utenfor. I dag har man rett til videregående opplæring i fire sammenhengende år, noe som gjør at de som ikke fullfører på normert tid faller mellom to stoler. AUF ønsker ikke at noen må vente til året med å fylle 25 år, før man får muligheten til å fullføre sin utdanning.

Fagskolene er en viktig arena for omskolering og AUF mener at de må styrkes i årene som kommer. Det må bli flere fagskoleplasser og flere utdanninger må være representert, og fagarbeidere må få tilbud om videre- og etterutdanning. Flere fagskoler må kunne tilby deltidsstudier og nettbaserte studier slik at utdanningen kan kombineres med jobb.

AUF mener at det må innføres korte og praksisrettede utdanningsløp, tett knyttet til arbeidslivet, for å sikre en kontinuerlig kompetanseheving og etterutdanning innen flere sektorer. Det må etableres en nasjonal etterutdanningspott i samarbeid med fylkeskommunen, slik at også mindre bedrifter og virksomheter kan utdanne sine arbeidstakere i ny teknologi og innovasjon innen sin sektor.

AUF vil:

- Utvide retten til voksenopplæring fra fylte 21 år
- Styrke fagskolene som omstillingsarena og øke antall fagskoleplasser
- At flere fagskoler skal tilby deltids og nettbaserte studieløp
- Etablere en nasjonal etterutdanningspott i samarbeid med fylkeskommunen
- Gi økonomisk støtte til bedrifter som gir yrkesrettet opplæring i egen regi
- Oppnådde fagskolepoeng skal regnes som ordinære studiepoeng.

3.2. Næringsutvikling

Norsk arbeidsliv skal ikke konkurrere på lave lønninger eller svake arbeidstakerrettigheter, men på kompetanse og kvalitet. Det viktigste som skal stå i fokus er kunnskap, forskning og kompetanse. Mye vil forandre seg i framtiden, noen av dagens næringer vil bevares og noen næringer vil forsvinne. I omstillingen mot fremtidens næringsliv er det viktig å se til at hensynet mellom arbeidsplasser og miljøhensyn må gå hånd i hånd.

AUF mener at kommuner og fylkeskommuner har en viktig rolle i å være pådrivere for næringsutvikling og etablering av lokale arbeidsplasser. Alle kommuner bør ha egen strategi og planer for næringsutvikling og skapning av arbeidsplasser innenfor kommunen. Derfor mener AUF at alle kommuner skal opprette sitt eget eller delta i et større næringsforum. Fylkeskommunen sin rolle som næringsutvikler må styrkes, da dette er en viktig regional aktør med tanke på utvikling i næringslivet regionalt.

For å utvikle gode arenaer for nyskapning og innovasjon mener AUF at det skal utvikles strategiske næringsklynger i sammenheng med utdanningsinstitusjonene. AUF mener at klyngetenkningen i næringslivet må veie tyngre enn distriktshensyn for å skape sterke fagmiljøer hvor utdanningsinstitusjoner, forskningsmiljøer og næringsliv spiller

på lag. For å skape et større miljø for entreprenørskap må kommunene bidra ved å tilrettelegge og støtter oppstart av gründerhus. AUF mener at Innovasjon Norge må styrkes og forbedres, for å legge til rette for gründere i Norge.

For å imøtekomme fremtidens utfordringer og krav, må bedriftene kunne være nyskapende og videreutvikle seg. Det offentlige må stimulere til dette gjennom virkemiddelapparatet. AUF mener det må opprettes støtteordning for adopsjon av ny teknologi i eksisterende bedrifter. For at eksisterende små- og mellomstore bedrifter skal kunne bli med på innovasjonsutviklingen på lik linje med nye og større, må de kunne søke om innovasjonsstøtte fra Innovasjon Norge. I tillegg må kapitalkravet for prosjektstøtte av Forskningsrådet senkes til et nytt lavere nivå. Slik vil alle bedrifter være bedre rustet til å innovere og utvikle fremtidens teknologi.

Samfunnsmodellen vår gir oss et arbeidsliv som ikke bare er endringsvillig, men også endringskompetent. AUF mener at det skal gis incentiver for å drive frem teknologiutvikling i bedriftene og forskningsmiljøene, samtidig som det legger politiske føringer og skaper etterspørselen i andre enden. Næringsdepartementet må kalle inn relevante sektorer i privat næringsliv for å kartlegge potensialet for verdiskapning og utvikling innen de forskjellige sektorene. Flere tradisjonsrike selskaper i norsk næringsliv spiller på lag med utdanningsinstitusjoner, forskningsmiljøer, næringsklynger og gründervirksomheter. AUF ønsker å styrke alle partene i slike samarbeid ved å øke satsningen på fremragende forskning, samtidig som vi legger til rette for at forskningen og næringslivet snakker samme språk.

AUF vil:

- At alle kommuner skal ha sitt eget eller delta i et større næringsforum
- At næringsutvikling og verdiskapning ikke skal på bekostning av miljø og klimahensyn
- At fylkeskommunens rolle som næringsutvikler styrkes gjennom økte regionale utviklingsmidler
- Bygge opp sterke fagmiljøer der Norge har naturgitte konkurransefortrinn
- At klyngetenkningen og fagmiljøene må veie tungt i næringspolitikken
- At fylkeskommunene tilrettelegger og støtter oppstart av gründerhus

- At kapitalkravet for prosjektstøtte av Forskningsrådet senkes til et nytt lavere nivå
- At det opprettes støtteordning for adopsjon av ny teknologi for eksisterende bedrifter
- Foreta en næringskartlegging av relevante bransjer og fremtidige investeringer i privat sektor
- Bruke statlige midler for å øke aktiviteten og etterspørselen i privat næringsliv basert på næringskartlegging av hver enkelt sektor.
- Bevare en desentralisert skolestruktur for å sikre næringslivet i hele landet god tilgang på faglært arbeidskraft.

3.3. Brukerdrevet innovasjon

Innovasjon dreier seg om å skape nye og bedre løsninger for fremtiden, og utgjør en sentral kilde for utvikling, omstilling og verdiskaping. Inkluderende innovasjonsprosesser som involverer brukere, medarbeidere og eksterne aktører vil være en forutsetning for å løse fremtidige utfordringer.

Norske arbeidstakere er preget av faglighet, omstillingsevne, selvstendighet og ansvar. Vi har en ledelseskultur basert på korte veier mellom beslutning og iverksetting og mange beslutninger baseres på medarbeiderinvolvering og samarbeid. Dette gir Norge helt andre betingelser for medarbeiderdrevet innovasjon og en unik styrkeposisjon som vanskelig kan kopieres av andre land.

Brukerdrevet innovasjon handler om større systematisk involvering av brukerne som drivere for innovasjon, enten direkte eller indirekte. Ved å bruke kunnskap fra brukerne blir nye tjenester utviklet. I utviklingen av fremtidens velferdsteknologi og velferdstjenester bør brukerdrevet innovasjon ha en sentral rolle.

I årene fremover vil vi møte på store utfordringer knyttet til aldrende befolkning og færre yrkesaktive. Behovet for helse- og omsorgstjenester vil øke i stor grad. Innovasjon i tjenestene trengs for å møte disse utfordringene. Både offentlig og privat sektor må sammen med brukerne utvikle forbedrede løsninger og tjenester som samtidig dekker brukernes behov. For at det skal være mulig med

innovasjonsprosesser fra brukerne i offentlig sektor, må organisasjonskulturen være åpen for nye idéer.

Velferdsteknologi kan innen helse og omsorg øke livskvalitet for de som ønsker å bo hjemme, samtidig som det effektiviserer sektoren. En smartere og mer innovativ oppfølging av eldre vil også frigjøre arbeidskraft og lette presset på ansatte i offentlig sektor. AUF mener derfor at det skal opprettes et statlig nettverk som pådriver for utvikling og implementering av velferdsteknologi i offentlig sektor.

For at brukerstyrt innovasjon og velferdsteknologi skal bli en større del av kommunal sektor, må de ansatte få økt kompetanse på området. Det trengs opplæring i planlegging og iverksetting av innovasjonsprosesser. Kommunene må samtidig ta ansvar for tettere samarbeid med både fagmiljøer og næringslivet for at brukerne av helse- og omsorgstjenestene får oppfylt sine behov gjennom velferdsteknologi.

AUF vil:

- Ha økt forskning på og kunnskap om brukerdrevet innovasjon
- At brukerdrevet innovasjon skal være sentralt i utviklingen av velferdstjenester i fremtiden
- At ansatte i offentlig sektor skal ha økt kompetanse for planlegging og iverksetting av tiltak for innovasjonsprosesser
- At kommunene samarbeider med fagmiljøer og næringsliv for å utvikle velferdsteknologi
- Opprette et statlig nettverk som pådriver for utvikling og implementering av velferdsteknologi i offentlig sektor

3.4. Delingsøkonomi

Delingsøkonomien er en forretningsmodell som bygger på samarbeidsforbruk der privatpersoner selger tjenester eller leier ut eiendeler ved hjelp av selskaper som formidler tjenesten via internett. Selskapene utnytter mobilapper og nettsider for å enkelt koble folk sammen, forenkle kjøp og salg av tjenester og reduserer kostnader. Tjenestene er ofte gratis og selskapene finansieres ved å ta betalt for en viss prosentandel av transaksjonene.

AUF mener at delingsøkonomien representerer mange positive utviklingstrekk hvor vi utnytter ressurser bedre og ser positivt på en slik type økonomi i et vekstkritisk perspektiv. Gjennom tjenester som nabobil.no så utnyttes bilparken bedre og tjenestene kan være en bidragsyter for å dempe etterspørselen i privatbilismen. Tjenester som Sharefood og YourLocal er også gode eksempler på tjenester som AUF er positive til, da brukerne kan registrere overflødig mat eller mat som har gått ut på dato og andre kan komme og hente den gratis eller for en billig penge. AUF mener at økonomien må reguleres slik at den forblir et positivt supplement til det norske markedet i fremtiden. Gjennom riktig regulering kan vi legge til rette for at ressurser blir brukt og utnyttet mer effektivt og bærekraftig.

For å sikre dette mener AUF at samtlige selskaper som tilbyr tjenester i det norske markedet må registreres hos Skatteetaten for å kontrollere at all inntekt knyttet til deling registreres og skattelegges på lik linje med annen inntekt. Det skal stilles krav til digitale arbeidskontrakter og registrering for privatpersoner som selger tjenester eller eiendeler hos de registrerte selskapene. Inntekt som tjenes gjennom uregistrerte tilbydere av tjenester skal anses som svart økonomi og skattesvindel og skal bøtelegges og straffes deretter.

Myndighetenes må sikre alle parter interesser, balansere ulike hensyn, beskatte tjenester fornuftig og tilpasse sektorlovgivningen. De nye forretningsmodellene i delingsøkonomien ligger et skritt foran skatteregelverket, og genererer i liten grad skatter og avgifter. Ettersom inntektsstrømmene går på tvers av landegrenser, fører det til økt behov for internasjonalt samarbeid både når det gjelder beskatning av delingsselskaper og regulering.

AUF vil:

- At fast ansettelse skal være hovedregelen i norsk arbeidsliv
- Regulere delingsøkonomien slik at tjenestene konkurrerer på samme vilkår som eksisterende næringer
- At alle selskaper som opererer innenfor kjøp og salg av tjenester eller eiendeler i Norge skal registreres hos Skatteetaten
- At inntekt som tjenes av selskaper som ikke er registrert hos norske skattemyndigheter skal anses som svart økonomi og være ulovlig

- Pålegge selskaper som opererer innenfor delingsøkonomien å informere nasjonale skattemyndigheter om tilbydere av deres tjenester
- Arbeide for et internasjonalt lovverk som sikrer de landene hvor varer eller tjenester tilbys, skal få skatteinntekter av omsetningen

3.5. Et grønt næringsliv

AUF ønsker en dreining til et grønt og fornybart næringsliv, hvor bioøkonomi og fornybar energi står i sentrum. For en omstilling fra fossil til grønn energi og for å skape nye arbeidsplasser, er det nødvendig med økt samarbeid mellom næringslivet og fagmiljøer. I tillegg er gründere som ser nye muligheter en forutsetning for at omstillingen lykkes. Vi trenger innovative mennesker som tør å satse på ny og mer miljøvennlig teknologi for fremtiden.

Staten må tilrettelegge for bedre vilkår for ny oppstartede bedrifter med ambisjoner om å utvikle grønn teknologi. Vi vil ha gode og målrettede støtteordninger som gjør at det er mulig å satse på de gode ideene. Da trengs det mer risikovillig tidligfasekapital i en fase til prosjektet blir lønnsomt.

I dag finnes det mange ulike støtteordninger i virkemiddelapparatet. AUF ønsker at klimateknologifondet skal romme ulike støtteordninger innenfor klima og miljø, og ønsker å styrke fondet gjennom bevilgninger og en økning av Co2-avgiften som går direkte til fondet. Vi ønsker at klimateknologifondet skal kunne brukes til større prosjekter, og at det skal målrettes mot prosjekter som skaper arbeidsplasser.

Klimapartnere er regionale nettverk bestående av blant andre fylkeskommuner, kommuner, virksomheter og fagmiljøer. Per dags dato finnes det kun to regionale nettverk, i Agder og Hordaland. Flere virksomheter deltar i nettverket, både offentlige og private. Målet er å redusere utslippene av klimagass og å stimulere til grønnere nærings- og samfunnsutviklingen med et lavutslippssamfunn som mål. For at dette skal bli en realitet i fremtiden, er det en forutsetning at det opprettes flere regionale nettverk med målrettede tiltak for et grønnere samfunn.

Bioøkonomi er en ren kretsløpstankegang og totalutnyttelse av råvarer og restråstoff. Målet om økt verdiskapning gjennom økt bærekraftig og sikker matproduksjon krever kunnskap og styrket forskningsinnsats.

For at vi skal ha en industri i framtiden krever det karbonfangstteknologi i mange tilfeller, derfor må staten være en aktiv deltaker i utvikling av slik teknologi. Anlegg som utnytter biokarbon er også en del av løsningen på klimaproblemene, ettersom disse gir negative utslipp. Det holder heller ikke med å bare fange CO₂ – det må også lagres. Staten må derfor sikre at Norge lagrer CO₂.

AUF vil:

- At climateknologifondet skal fungere som en hovedaktør i virkemiddelapparatet
- Styrke climateknologifondet og fokusere det mot prosjekter som skaper arbeidsplasser
- At staten går inn med risikovillig tidligfasekapital gjennom et akseleratorprogram
- Lage en opptrappingsplan for fastlandsindustrien og en tilsvarende nedtrappingsplan for oljeindustrien
- Ha et eget etableringstilskudd som går på klima gjennom innovasjon Norge
- At det tilrettelegges for bedre vilkår for oppstart av bedrifter med grønn teknologi
- At flere fylkeskommuner og kommuner sammen går inn i regionale klimanettverk
- Etablere støtteordninger som bidrar til investeringer i bedre inneklima i skoler og barnehager
- Gi støtte til samarbeidsprosjekter mellom fornybar sektor og akademia
- At Norge skal ta i bruk alle næringene vi har innen fornybar energi i hele landet
- Legge til rette for bygging av grønne datasenter i Norge
- At skaten skal sørge for utvikling av karbonfangstteknologi, med en ekstra støtteordning for anlegg med over 40% biokarbon
- At staten investerer slik at Norge er klar til å etablere en karbonlagringsindustri
- Staten og kommunene skal vekte miljømessige hensyn med 40% i sine offentlige anbud.

- Å flytte arbeidskraft fra fossil til fornybar sektor skal prioriteres ved statlige støtteordninger.

3.5.1. Transport og infrastruktur

AUF vil bygge landet for fremtiden. Framtiden er grønn, energieffektiv og fornybar. Derfor vil AUF sette i gang en omfattende lyntogutbygging i Norge, som knytter sammen de største byene, samt Göteborg og Stockholm. Dette vil redusere pendlertrafikken ved flytransport, samtidig som vi kan flytte godstrafikken over på jernbanen og sjøveien. AUF vil også se på finansieringsmodellen innen jernbaneutbygging i Norge for å sikre en mer effektiv bygging av bane i Norge, samtidig som vi sikrer sysselsetting ved store byggeprosjekter.

AUF vil:

- Alle ferger og skip skal gå på fornybar energi
- Bygge ut lyntogstrekninger som kobler de største byene i Norge, i tillegg til Stockholm og Göteborg.
- Utrede ulike alternativ for tog til Nord-Norge, og realisere strekningene som gir samfunnsøkonomiske og miljømessige gevinster
- Ha en ny og mer effektiv finansieringsmodell for utbygging av jernbane i Norge og sette i gang elektrifisering av hele det norske jernbanenettet
- Oppgradere norske tunneler der det er samfunnsøkonomisk gunstig
- At norsk jernbane skal være offentlig eid
- Ha et offentlig togtilbud over hele landet slik at man sikrer god tilgjengelighet i hele landet
- Bygge ut landstrøm i hurtigrutens anløpshavner
- Jobbe for et helhetlig togtilbud fremfor fragmentering av det norske jernbanenettet
- Ikke konkurranseutsette jernbanen
- Intensivere arbeidet med å få godstransport over på sjø og bane for å avlaste investeringer i veinettet
- Godsterminaler som avlaster veinettet må prioriteres bygd

3.5.2. Energi

Fornybar energi har vært, og vil være, en viktig del av næringsutviklingen i Norge. Norge har enorme potensialer når det gjelder vindkraft. Vi har gode forutsetninger for offshore vind til havs med vår langstrakte kyst. Etter utbygging av energikildene trengs kompetanse på drift og vedlikehold. Det trengs økt kompetanse som energioperatører særlig på vindteknologi.

En annen viktig fornybar energikilde, er vannkraft. Norge har i lang tid utnyttet denne energikilden, som har vært avgjørende for utbyggingen av velferdsstaten. I dag er de aller fleste vassdragene utbygd, og de som ikke er utbygd, er som regel vernet. Det er likevel mye energi å hente i de allerede utbygde vassdragene. Ved å oppgradere kraftanleggene, vil man kunne øke produksjonen av grønn energi drastisk. Norge får allerede dekket 99 % av strømbehovet fra vannkraft, men behovet for strøm vil øke når man finner flere elektriske løsninger i norsk industri og transportsektoren.

AUF er av prinsipp forkjempere for lokal kraftproduksjon, og ønsker at små- og mellomstore kraftselskap skal kunne ha produksjon, distribusjon og salg av kraft. AUF er derfor uenige med forslag som ønsker å tvinge frem funksjonelle skiller i vertikalintegreerte selskap.

AUF vil:

- Bruke oppgradering av strømmettet til å bygge opp norsk kompetanse
- Styre forskningen i retning av fornybar energi
- Ha en større satsing på vindkraft til havs og solenergi i offentlige selskap
- Videreutvikle ordningen med el-sertifikater uten prinsippet om teknologinøytralitet
- Arbeide mot lovendringer som vil være til skade for drift av små- og mellomstore kraftselskap, især krav om funksjonelle skiller i vertikalintegreerte selskap
- Statkraft skal være statseid, ikke delprivatisert

3.5.3. Land og skog

Matindustrien står overfor store utfordringer. Disse er relatert til matsikkerhet og endrede konkurranse- og rammebetingelser. Det foregår utflytting av bedrifter,

økende grensehandel og prispress fra dagligvarebransjen. AUF mener det er viktig å sikre industrien god tilgang til norske konkurransedyktige landbruksvarer, i tillegg er et viktig tiltak å satse på produktforbedringer gjennom næringsmiddelrettet forskning og innovasjon, høyne kvalitet, mattrygghet og ikke minst en effektiv norsk matproduksjon.

For AUF er det viktig å ta hele landet i bruk og arbeidsplasser i distriktene må sikres. Landbruk er ikke kun distriktpolitikk, men en næring som sikrer arbeidsplasser i store deler av landet og norsk mat til forbrukerne. Ved å støtte småskalaproduksjon vil lokal og regional matproduksjon ivaretas, og dermed sikre arbeidsplasser over hele landet, samt at man sikrer god norsk kvalitetsmat. Gjennom å minke antallet mellomledd vil vil produsenten sitte igjen med en større andel av verdiøkningen, i tillegg til at det kan kutte klimagassutslippene.

Miljøet skal alltid være første prioritet, og innen landbruket er det mange muligheter for et bedre miljøhensyn. AUF mener at en mer miljøvennlig produksjon av mat i Norge bør sikres gjennom gode og langsiktige jordbruksavtaler.

AUF ønsker at flere gårdbrukere, særlig de som også har et annet yrke som biinntekt, satser på en større utnytting av ressursene. AUF mener at kommunene må ta ansvar, og legge til rette for at flere gårdeiere kan begynne med tilleggsnæring. På den måten blir ressursene utnyttet og det kan redde mange småbruk fra nedleggelse. Det trengs en ekstra satsning på de unge i landbruket, for eksempel gjennom flere landbruksskoler og mer kompetanse i småsamfunnene. Rekruttering av kvinner og unge til landbruket bør prioriteres.

Skogbruket har historisk sett vært en av Norges aller viktigste næringer. Hvert år i Norge vokser det opp 26 millioner kubikkmeter skog, men bare 9 millioner kubikkmeter blir brukt. Det er et stort potensial for økt produksjon innen skognæringa, noe som vil sikre landet flere grønne arbeidsplasser. Skog er en fornybar energikilde og derfor bærekraftig, skogen kan brukes til nesten alt det samme som olje. AUF ser derfor på disse mulighetene som noe Norge må benytte seg av, slik at vi er med på å drive mer bærekraftig og at vi kan begynne å bytte ut olja.

AUF vil:

- Sikre gode og langsiktige jordbruksavtaler som reduserer inntektsgapet
- Sikre grunnlag for videre matproduksjon ved å reservere matjord
- Innføre avgifter på nitrogen, kunstgjødsel og klimagassutslipp ved inngrep i myr
- Øke satsningen på innovasjon og forskning i landbruket
- Gi småskalaproduksjonen og bønder med tilleggsinntekt gode vilkår, slik at de ikke gir seg med næringen
- Fokuserer på likestilling i landbruket, samt rekruttering av kvinner til landbruket
- Redusere avgiftene for mikrobryggerier
- At Norge skal satse mer på skogbruk og trebasert industri
- At forskningen på bioetanol som drivstoff skal økes ytterligere
- Firedoble verdiskapningen i skogbruket innen 2045
- Bidra aktivt til bærekraftig ressursforvaltning, økt skogplanting og kvalitetsproduksjon i skogen for å sikre langsiktig råstoff-forsyning til industrien og karbonbinding.
- Støtte arbeidet med oppdatering av skogbruksplaner og registrering av Miljøverider i Skog (MiS) for å legge til rette for skogsertifisering av alle skogeiendommer.
- Innføre ordninger som gir materialer med positivt CO₂-fotavtrykk et konkurransefortrinn, ved at offentlig sektor bruker mulighetsrommet i planer, regelverk og innkjøpsordninger til å stille krav om bruk av bærekraftige løsninger.
- Ha kompetanseheving innenfor landbruksnæringa
- Øke IBU-midlene

3.5.4. Hav og maritimt

Norge har et enormt potensiale innenfor maritim sektor, samt fiskeri og havbruk. Verdens befolkning vokser, og framtidens største potensial for matproduksjon ligger i havet. AUF mener de marine ressursene er fellesskapets eiendom. Derfor mener vi at grunnmuren i norsk fiskeripolitikk, Havressursloven, deltakerloven og fiskesalgslagslova skal ligge fast. Vi er imot enhver form for privatisering av ressursene, og det nasjonale eierskapet må ligge fast gjennom aktivitetskravet i deltakerloven.

AUF mener det er viktig at en større andel av det landede råstoffet foredles lokalt, og dermed sikrer aktivitet og sysselsetning på kysten. AUF mener at kvotegrunnlaget til kystflåten må sikres, og det må legges til rette for lønnsomhet som sikrer nyinvesteringer i de minste flåtegruppene. AUF mener det er feil å kunne flytte kvoter fra de minste lengdegruppene over til de større.

Koblingen mellom skipsfart, fiskeri og verfts og maritim utstyrsproduksjon har vært helt avgjørende for at Norge har maktet å ligge helt i verdenstoppen når det gjelder ny utvikling av skip og fremdriftssystemer.

Det at mange redere nå varsler at de med de nye reglene vil flagge hjem skip som har operert under såkalte bekvemmelighetsflagg, vil bety mye for det norske skipsfartsmiljøet. Fartsbegrensningene for skip i NIS, Norsk internasjonalt skipsregister, blir også myket opp, og også NISskip kan føre passasjerer og gå i rute mellom norske havner og så til utenlandsk havn. Det vil gjøre at norske skip lettere kan konkurrere med utenlandske, men det vil også øke antall utenlandske arbeidstakere om bord som ikke omfattes av nettolønnsordningen; men som er ansatt på lokale lands vilkår. Norge er et av få land i hele verden som ikke har beskyttelse av eget farvann, og norske arbeidstakere kan ikke konkurrere med lønninger fra lavkost land.

Norge har i generasjoner vært en maritim stormakt. Gjennom langsiktig tenkning, modige beslutninger og høy kompetanse så har vi vært ledende innen maritim sektor. Mer enn halvparten av jordens overflate består av hav, og Norge må bruke sitt konkurransefortrinn ved å satse på havbruksteknologi. Norge må utnytte våre naturgitte konkurransefortrinn ved å videreutvikle vår rolle som ledende nasjon innen teknologiutvikling og verdiskapning i maritim sektor. Derfor vil AUF videreutvikle Ocean Space Center og utvikle en nasjonal teknologipark i Trondheim.

AUF vil:

- At fiskeri- og havbruksnæringen skal ta mer miljøvennlige valg, spesielt innen transport og selve utøvelsen av fiskeriet.
- At de marine ressursene skal forvaltes med evigheten som perspektiv
- Sikre arbeidere i sjømatnæringen anstendige lønns- og arbeidsvilkår

- At det skal legges til rette for samarbeid og utvikling mellom reiselivssektoren og den marine næringen
- At det skal stilles strengere utslippskrav til oppdrettsnæringen
- At det må stilles strengere krav til utslipp, lakselus, rømning og sykdomsutbrudd slik at næringen blir mer bærekraftig.
- Satse på forskningen innen fiskeri- og havbruk, med sikte på forskning som gir svar til hvordan man kan drive et mer bærekraftig og miljøvennlig fiskeri- og havbruk
- At på norsk sokkel og i Norsk farvann, uavhengig av flaggstat, skal det gjelde norske lønns og arbeidsbetingelser for skip som skal utføre oppdrag der.
- Områdebestemmelsen for NIS praktiseres strengt, for å sikre et vitalt NOR register med norske opplæringsstillinger og sjøfolk
- Utvikle en nasjonal teknologipark for maritim sektor ved Ocean Space Center i Trondheim
- Gjøre det lettere og mer attraktivt å drive med tareproduksjon
- Leveringsplikten skal opprettholdes
- Etterstrebe at norsk oppdrettsnæring skal bruke norsk fôr
- At en større andel av det landede råstoffet foredles lokalt
- Jobbe for at det bygges miljøstasjoner på alle fiskerihavner langs norskekysten
- At det bevilges utviklingsmidler til alle oppdrettsanlegg som gjennom omstilling går over til lukkede oppdrettsanlegg.

3.5.5. Turisme og kultur

Turisme er en næring i vekst. Norge er rikt på både natur- og kulturopplevelser, og potensialet for å skape flere arbeidsplasser innen turisme er stort. Det offentlige bør ta en større rolle i utviklingen av turismenæringen, da det sysselsetter mennesker i hele landet.

Kulturnæringen er i evig utvikling. AUF ønsker at det satses mer på kulturbasert næring for å skape kulturarbeidsplasser. Kultur går hånd i hånd med turismenæringen, og må derfor ses i sammenheng og bør styrkes på likt grunnlag. Derfor må man jobbe for å bevare norsk naturs estetiske verdi og kulturlandskap

AUF mener det må åpnes for fellesgodefinansiering som gjør at turistene fortsatt kan benytte seg av natur, samtidig som kommuner som har utfordringer knyttet til å

håndtere behovet for økt tilrettelegging settes i stand til det. I dag er det ikke mulig for en kommune som ønsker det å søke om å innføre kommunal turistskatt, AUF vil gi denne muligheten til kommunene

AUF vil:

- Styrke innovasjon Norge for å videreutvikle og styrke reiselivssektoren
- Få et samarbeid mellom kultur-, reise- og næringsliv, som kan få Norge inn i verdensklasse innen reisemål
- Satse på etableringen av kulturnæringen, samt skape flere arbeidsplasser innen kultur
- Gi kommunene mulighet til å innføre beskatning på turisme

•

4. Rettferdig omfordeling

Hvis friheten skal bli alle til del, kan den ikke skapes i en kamp mot fellesskapet, men bare gjennom det. Derfor er det så viktig at vi samler oss om den helt sentrale oppgaven å kjempe for våre verdier og skape oppslutning og forståelse for at frihet og solidaritet hører uløselig sammen – Gro Harlem Brundtland, 1986

AUF ønsker et samfunn med små forskjeller og like muligheter for alle. Det viktigste verktøyet for å nå disse målene er en sterk og universell velferdsstat, høy sysselsetting og en stor offentlig sektor. Behovene velferdsstaten må møte i framtiden er mange. Den demografiske utviklingen i Norge gjør at det blir færre i arbeid sammenlignet med antall utenfor arbeidslivet. Framtidas usikkerhet gjør det vanskelig å forutse behovene for framtidas velferd. Vi vet likevel at vi i stor eller liten grad vil få et «udekket finansierungsbehov».

AUF vil at framtidas velferdsutfordringer skal være preget av fellesskapsløsninger og likhet. Norge har i dag et rettferdig skattesystem, som bygger på prinsippet om at de som har mest, også skal betale mer til fellesskapet Skatteinntektene og avkastningen fra Statens Pensjonsfond Utland finansierer våre velferdstjenester i dag og legger grunnlaget for framtida.

4.1. Pensjon

AUF er opptatt av at alle skal ha gode pensjonsordninger. Pensjonssystemet med basis i Folketrygden er bærebjelken i velferdsstaten. Folketrygden, AFP (avtalefestet pensjon) og tjenstepensjonsordningene må sikre det økonomiske grunnlaget for en trygg og verdig alderdom for alle. Ordningene skal være basert på likhet og sørge for at det ikke skal skape store forskjeller mellom kvinner og menn og sørge for en god pensjonisttilværelse, uavhengig av yrkesvalg. AUF vil jobbe for at samlet pensjon ved 67 års alder minst skal være 66 prosent av sluttlønn.

I privat sektor er pensjonen bygget opp av flere ordninger. For å oppnå målet om 2/3 av lønn i alderspensjon ved 67 år må en arbeidstaker i dag legge sammen pensjon fra folketrygden, tjenstepensjon (OTP) og AFP. I dag er pensjonssystemet slik at de som

har lavest lønn ofte har de dårligste tjenstepensjonsordningene og mangler AFP. For å gjøre alderdommen best mulig for flest mulig ønsker AUF at alle skal ha pensjonsopptjening fra første krone og fra første time. Slike tiltak vil i stor grad bidra til at arbeidstakere som har jobbet mye deltid eller har hatt lav lønn, relativt sett vil få den største økningen i pensjon. En økning i fra 2% til for eksempel 4% i OTP vil også gi de som får minst i pensjon en bedre alderdom med økt økonomisk frihet. Ved permitteringer skal arbeidstaker fortsatt stå tilsluttet ordningen og arbeidsgiver skal innbetale premie som om arbeidstaker var i arbeid. I dagens AFP ordning i privat sektor ser vi noen ganger at personer på urettferdig vis mister sin mulighet til å gå av med AFP. Virksomhets overdragelse er et eksempel på dette. Det må legges til rette for at dette i større grad enn i dag unngås.

Et bedre alternativ til innskuddspensjon er en hybridordning. En hybridordning hvor opptjening foregår som ved en innskuddsordning men utbetaling foregår som ved ytelsesbasert pensjonsordning vil ha mange fordeler, deriblant sikre kjønnsnøytrale og livsvarige pensjoner. Kollektive livslange ytelser som tar høyde for endringer i ansettelsesforhold gjennom yrkeslivet vil i stor grad gi mulighet til å opprettholde en anstendig pensjonstilværelse. Bred kollektiv sparing og felles forvaltning, inkludert dødelighetsarv, vil gi lavere forvaltningskostnader og økt pensjonssparing til folket. Uføredekning må inngå i de brede ordningene, eller bli en del av obligatorisk tjenstepensjon (OTP).

For AUF er det et mål at både kvinner og menn skal ha en god pensjon som gir trygghet og muligheter i alderdommen. Kvinner har lenge vært taperne i pensjonssystemet gjennom at de oftere jobber deltid og har midlertidige stillinger som gir lavere opptjening. Innskuddspensjon gir ofte kvinner lavere pensjon fordi kvinner lever lenger og må fordele pensjonskapitalen over flere år. En hybridordning som innebærer at arbeidsgiver betaler likepensjonstillegg for kvinner og som er livsvarig vil sikre en pensjon som er forutsigbar livet ut for begge kjønn.

AUF vil:

- At alle skal ha minst 2/3 av sluttlønn livet ut og en verdig pensjon gjennom hele pensjonstilværelsen
- Ha opptjening fra første krone

- Ha opptjening fra første time
- Øke innbetaling til OTP fra minst 2% til minst 4%
- Ha ordninger som ivaretar de som urettmessig mister sin AFP opptjening på slutten av sine arbeidsår.
- At uførepensjon skal bli en del av brede tjenstepensjonsordninger eller OTP.
- At OTP i det private skal utformes som en hybridordning
- at hybridordningen skal innebære at arbeidsgiver betaler likepensjonstillegg for kvinner
- at hybridpensjonen skal være livsvarig
- At pensjon i offentlig sektor ikke forringes for å tilpasses en dårligere pensjon i det private.
- Øke trygdeavgiften for å sikre en bærekraftig folketrygd

4.2. Skatt som utjevner forskjeller

Skattesystemet må omfordele ressurser mellom generasjoner og grupper. De som er i arbeid i dag betaler for tidligere generasjoners pensjon, og kommende generasjoners utdanning og oppvekst. Skattesystemet skal være progressivt og bidra til å redusere ulikhetene i inntekt og levekår mellom ulike grupper. I en tid hvor de økonomiske ulikhetene vokser, også i Norge, er skatteseddelen vårt viktigste verktøy mot ulikhet og for å skape like muligheter for alle.

Skatt på formue og rikdom er treffsikre verktøy og må tas i bruk for å redusere de økende økonomiske ulikhetene. Det er viktig at skattesystemet oppfattes som rettferdig ved at de som har mest også bidrar mer. AUF vil øke beskatningen for de med de aller høyeste inntektene og formuene. Om Norge skal kunne møte fremtidens utfordringer må man også øke det generelle skattenivået.

Alle arbeidsgivere i Norge er pliktige til å betale en arbeidsgiveravgift, som bidrar til å finansiere folketrygden. AUF mener det er viktig at arbeidsgiveravgiften også i framtiden er regionalt differensiert. Slik sikrer vi utvikling over hele landet, og at arbeidsplasser opprettholdes i distriktene.

AUF vil:

- Øke det generelle skattenivået
- Frikortgrensa skal indeksreguleres og følge lønns- og prisutviklingen
- At formuesskattesatsen skal økes til 2 prosent
- Det innføres nye nivåer i toppskatten som et ledd i å begrense store topplerlønninger
- At arbeidstakere skal ha 100 % skattefradrag for sin fagforeningskontingent

4.2.1. Finansskatt

Finansnæringen har lenge hatt store skatteprivilegier. Disse mener AUF det nå er på tide å fjerne, slik at denne næringen blir omfattet av samme skatteregler som øvrig næringsliv. Derfor bør det innføres moms på finansielle tjenester. Det vil bidra til at alle leddene i verdikjeden må betale og bidra til fellesskapet.

AUF vil:

- Innføre moms på finansielle tjenester
- Innføre Tobin-skatt
- Innføre en skatt på kjøp og salg av aksjer for å hindre "day trading"

4.2.2. En ny arveavgift

I dag er det slik av 77 av Norges 100 rikeste har arvet formuen sin. AUF mener at dette er urettferdig og at det synliggjør behovet for en arveavgift. AUF mener dette bidrar til at forskjeller går i arv, og at noen har større muligheter enn andre som følge av sin bakgrunn. Dette er urettferdig, og synliggjør behovet for en arveavgift.

Den arveavgiften man hadde i Norge fram til 2013, traff ikke godt nok. Den var lett og omgå, og de tjente minst betalte mer, enn de som tjente aller mest. AUF er tilhenger av at man skal skatte progressivt, det gjelder også skatt på arv. AUF mener at løsningen på disse utfordringene ikke er å fjerne hele avgiften, men å endre den slik at den blir mer rettferdig. Her finnes det mange ulike modeller og mekanismer som kan benyttes. En mulighet kan være å innføre et bunnfradrag, slik at de som arver lite ikke blir rammet. AUF tror det vil være viktig å foreta grundige utredninger av mulige modeller for arveavgiften.

AUF vil:

- At det innføres en ny arveavgift i Norge, og at det ses på hvilke modeller som best ivaretar prinsippet om progressiv og omfordelende beskatning

4.2.3. En rettferdig skatt på bolig og eiendom

Mange sliter med å komme inn på boligmarkedet på grunn av høye boligpriser og for få boliger. AUF mener at bolig i hovedsak skal være til for å bo i, ikke et investeringsobjekt. Spekulering og investering i bolig gir ikke flere arbeidsplasser samtidig som det hindrer førstegangskjøpere innpass på boligmarkedet. Vi må gjøre det mindre lønnsomt å investere i bolig samtidig som det må bli mer lønnsomt å investere i næringsliv som skaper verdier.

Hovedtyngden av ny boligbeskatning må treffe de som eier mer enn én bolig. Vi ønsker å differensiere mellom primærbolig, sekundærbolig og boliger utover nummer en og to. Dette vil vi gjøre både når det gjelder rentefradrag og hvordan man regner ut ligningsverdi av boligen. Dette vil gjøre endringene mer treffsikre.

AUF ønsker endringer i innretningen på rentefradraget. Årlig subsidierer staten norske husholdninger med over 50 milliarder i rentefradrag. AUF mener det bør settes et tak på to millioner kroner per husholdning i rentefradrag, og at dette på sikt bør reduseres og fjernes.

Eiendomsskatten gir inntekter til kommunene som kan brukes på tiltak som kommer innbyggerne til gode, og samtidig fungerer omfordelende fordi de med størst formue i eiendom betaler inn mest. Eiendomsskatt bør innføres i hele landet, men det bør være opp til lokalpolitikkerne, som kjenner behovene til kommunen best, å bestemme satsene innenfor nasjonalt bestemte rammer.

AUF vil:

- Det totale skattenivået på bolig skal økes gradvis
- At ligningsverdien på primærbolig settes til 80 prosent, sekundærbolig til 100 prosent
- At ligningsverdien på fritidseiendommer doubles i påvente av et bedre verdsettingssystem

- Innføre en nasjonal boligskatt med kommunale satser innenfor nasjonalt bestemte rammer hvor inntektene går til kommunen.
- Sette en øvre grense på to millioner for rentefradrag på primærbolig for en husholdning, årlig senke rentefradraget, og gradvis avvikle ordningen
- Avskaffe ordningen på rentefradrag for sekundærbolig og boliger etter bolignummer to
- Føre bedre tilsyn med eiendomsselskaper for å hindre at de bedriver utleie til egne ansatte for å unndra seg skatteplikter

4.2.4. Et grønt og solidarisk skattesystem

For å skape flere bærekraftige arbeidsplasser for fremtiden, og videreutvikle norsk økonomi fra oljeavhengighet til et grønnere næringsliv, vil AUF bruke skattesystemet. Gjennom skatter og avgifter har vi mulighet til å føre investeringer og privat forbruk i en grønnere retning.

Karbonavgiften innebærer at prisen på bensin, oljefyr og andre karbonintensive produkter stiger med en gitt sum i året, og vil gi et insentiv til at forbrukerne begynner å handle mer miljøvennlig. Avgiften vil føre til at miljøvennlige produkter som innebærer lavt karbonutslipp kan bli konkurransedyktige uten at de subsidieres, fordi andre produkter med høyere utslipp blir mindre lønnsomme. Karbonavgiften må imidlertid virke mer omfordelende, slik at alle i realiteten har mulighet til å bytte ut karbonintensive produkter. For å sikre dette skal en andel av karbonavgiften brukes til en progressiv reduksjon i inntektsskatten slik at den fattigste fjerdedelen av befolkningen ikke samlet opplever et økt skattetrykk.

For å gjøre Norge mindre oljeavhengig må vi gradvis kutte subsidiene til oljeindustrien, samtidig som vi må investere i arbeidsplasser innen fornybar og andre miljøvennlige bransjer. Skattereglene for Norsk petroleumsindustri er langt mer gunstige enn i andre næringer. Dette gjør at vi holder på arbeidsplasser i en næring som ikke er forenelig med Norges klimamålsettinger. Vi må kutte i fordelene næringen har når de leter etter nye felt, øke Co₂-avgiften, og bruke inntektene målrettet gjennom miljøteknologiordningen som støtter teknologi som hindrer forurensing, slik at det skapes arbeidsplasser innenfor dette.

AUF vil:

- Innføre karbonavgift og at inntektene fra avgiften skal brukes til støtteordninger for miljøvennlige produkter og en progressiv reduksjon av inntektsskatten
- Innføre en ny generell avgift på alle utslipp av klimagasser i ikke-kvotepliktig sektor.
- Kutte i leterefusjonsordningen og endre de særs gunstige avskrivingsreglene for petroleumsnæringen
- Øke Co₂-avgiften på Norsk sokkel og øremerke midlene til miljøteknologiordningen
- Øke særskatten på petroleumsvirksomhet
- Differensiere avgiften på diesel og bensin på bakgrunn av hvor i landet miljøgevinsten er størst
- At merverdiavgift på kollektivtrafikk fjernes
- At bompenger skal kunne finansiere jernbanestrekninger som går parallelt med veier hvor bompunkt er satt opp

VI

BYGGER

LANDET

*for
framtida*

vedtatt på AUFs 55. ordinære landsmøte
oktober 2016